

Nr 1152

av herr Dahlgren m. fl.

om stärkande av lekmanrepresentationen i ämbetsverkens styrelser.

I äldre tider träffades de högsta besluten i de centrala ämbetsverken i regel av ett kollegium bestående av verkets chef och byråcheferna. Numera förekommer detta endast i ett verk, nämligen kommerskollegium. I stället utövas ledningen antingen av verkschefen ensam eller av en "lekmanstyrelse", där verkschefen är ordförande.

Medan de förra, de s. k. generaldirektörsverken, under en period var dominerande, har utvecklingen mot lekmanstyrelser under senare år gått fram på bred front. En motsvarande utveckling har ägt rum i de statliga regionala organen. Förvaltningsmyndigheter med viktigare politiska eller ekonomiska uppgifter har numera alltid lekmanstyrelse. Av samtliga centrala ämbetsverk torde omkring två tredjedelar ha sådant topporgan. Länsstyrelserna fick en sådan organisation genom fjolårets s. k. länsstyrelsereform.

Motivet för att inrätta lekmanstyrelser i ämbetsverken har i första hand varit att öka den medborgerliga kontrollen, insynen och medbestämmanderätten i olika förvaltningsgrenar. Ibland har man mera uttalat eftersträvat att tillföra verket speciell sakkunskap utifrån eller åstadkomma en personalunion mellan myndigheter med närbesläktade uppgifter. I speciella fall har önskemål funnits att bereda representation för intressen och grupper, som direkt berörs av myndighetens verksamhet. Som exempel kan nämnas att en del av arbetsmarknadsverkets styrelse utses på förslag av arbetsmarknadens olika organisationer. Direkt partsrepresentation förekommer i de speciella myndigheter som har domstolskaraktär.

Enligt vår mening är lekmanrepresentation i verksstyrelserna av stort värde för att garantera medborgerlig insyn i förvaltningen och åstadkomma ett mera allmänt demokratiskt inslag vid verkställigheten av olika politiska beslut. Systemet bör också kunna utvidgas till fler ämbetsverk.

Det finns vidare anledning att undersöka möjligheterna att ge lekmanrepresentanterna en starkare ställning. Den ordning som nu tillämpas med verkschefen som ordförande i styrelsen ger självfallet lekmanrepresentanterna mindre möjligheter att hävda sig än om styrelsen hade en självständigare ställning i förhållande till verkets chef och övriga tjänstemän. En sådan självständigare ställning – och därmed

större ansvar — för styrelsen kan åstadkommas på olika sätt. En möjlighet är att låta verkschefen fungera som föredragande i styrelsen medan ledamöterna rekryteras utifrån. Man skulle också kunna tillämpa det system som är vanligast i stora bolag. Chefen för förvaltningen (verkställande direktören) ingår där i styrelsen men inte som ordförande.

Enligt vår mening bör tiden nu vara mogen att bygga ut och stärka lekmannarepresentationen i de centrala ämbetsverken efter de riktlinjer som vi här har angivit. Eftersom en förändring av detta slag med nödvändighet måste genomföras i etapper, bör försök med andra styrelseformer än de nuvarande påbörjas så snart som möjligt.

Med hänvisning till vad som anförts i motionen hemställer vi

att riksdagen beslutar att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om åtgärder i syfte att stärka lekmannarepresentationens ställning i de centrala ämbetsverkens styrelser i enlighet med vad som anförts i motionen.

Stockholm den 27 januari 1971

ANDERS DAHLGREN (c)

TORSTEN GUSTAFSSON (c)

i Stenkyrka

TAGE SUNDKVIST (c)

